

V kapitolijskem templju so novoizvoljeni zastopniki ljudstva in oblastniki žrtvovali Jupitru kot vrhovnemu zaščitniku države. Posebno slovesno se je to godilo na marcijeve ide, ki so bile vsled tega za državo nekaj posvečen dan. pozneje pa dne prvega januarija, ki je bil začetni dan uradnega leta in je pozneje postal tudi začetek kalendarskega štetja. Tedaj sta žrtvovala očetu bogov oba konzula, najvišja oblastnika. Praznovali so tudi spomin dedikacije ob idah septembrovih — torej nekaj praznik cerkvenega blagoslovljenja, „žeganja“ — in tedaj je prvi konzul zabil žebelj v desno steno templja na stran Minervine cele. Po teh žebelih so šteli tedaj leta rimske republike.

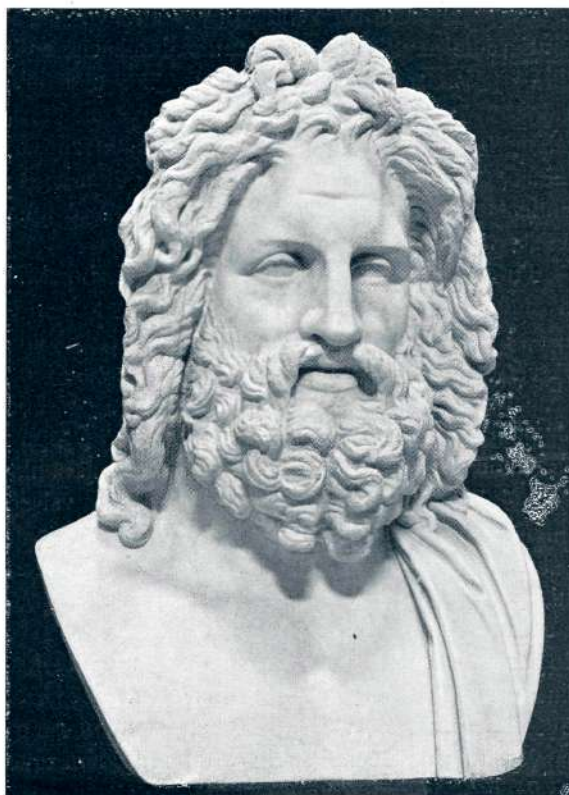
Pa tempelj ni bil le zunanji simbol državnega verstva, ampak tudi izraz vse narodne kulture, s katero se je izpreminjal. Sledimo glavnim fazam tega zanimivega razvoja!

Strogi religiozni red, ki ga kaže v prvem početku starorimsko verstvo, če ga očistimo poznejših legendnih okrasov, pripisujejo kot organizatorju kralju Numi Pompiliju (715 — 672 pred Kr.). Dasi je njegova oseba zavita v pravljicne megle, vendar je gotovo, da je uredil verske zadeve rimski vladar visokega in plemenitega duha, kajti v svoj zakon je položil vse ideje, ki so rodile in oživljale poznejšo moč rimske države.

Čistost prvotne rimske vere se vidi že v tem, da ne pozna onih šarvitih in zapletenih mitoloških pravljič, ki so ž njimi Grki prepletili svoj Olimp, v katerem so božanstva v vseh mogočih sorodstvih in svaštvi. Preprosti, enostaven, resen in zvišen je prvotni pojem božanstva pri Rimljanih. Že Dionizij Halikarnaški je to spoznal: „Rimljani ne poznajo nobenega od lastnih otrok rezanega Urana; ne Krona, ki požira svoje otroke iz strahu, da ga ne bi pregnali; ne Cevza, ki strmoglavi vladno Kronovo in lastnega očeta zapre v tartarsko ječo; ne pripovedujejo o bogovih, da bi se vojskovali, da bi bili ranjeni, uklenjeni in usuznjeni od ljudi. Rimljani ne praznujejo nobene svečanosti v črnih oblekah in v žalnem pompu, pri kateri bi ženske vzdihovale in jokale zaradi bogov, ki so izginili, kakor žalujejo Grki zaradi uplenjene Proserpine, zaradi Bahovih nezgod ali zaradi drugih takih stvari. Pri njih ne vidiš sanjarskih zamaknjencev, razsajajočih koribantov, beraških izprevodov, bahantskih izgrediv, ne skrivnih svečanosti, ponoči moški in ženske ne bdé skupaj po templjih in tudi drugih nemarnosti ne poznajo, ampak vse, kar se tiče bogov, govoré in delajo s poštovanjem proti navadi Grkov in barbarov.“ Numa je privadil svoje rojake, da smatrajo vero kot nekaj tako vzvišenega, da se mora vse drugo umakniti pred njo. Pri bogoslužju morajo zbrana duha

pozabiti na vse drugo in svoje misli obračati le na češčenje bogov, ki je, kakor pravi Plutarh, najvažnejše opravilo. Takrat morajo biti ulice mirne, nihče ne sme ropotati, razbijati ali delati česarkoli, kar bi motilo slovesno tihoto. Delo je moralo prenehati, da se vsa pozornost obrne le na bogoslužno dejanje.

Numa je prepovedal Rimljanom, da bi si delali podobe bogov bodisi po človeških ali živalskih vzorcih. Učil jih je, da Boga ne more videti oko, ker ga čutila ne dosežejo, da ne more trpeti in nihče ga ne more raniti ali prijeti. Edino le misel

VATIKANSKI MUZEJ

JUPITER IZ OTRIKOLOV

more pojmiti Boga. Tako si moramo tudi Kapitolijski tempelj misliti izpočetka brez vsake podobe, in Plutarh pravi, da prvih 170 let od postanka Rima niso imeli nobenih božanstvenih podob; pozneje je grški vpliv zmagal nad rimskim preprostim bogoslužjem. Tudi žrtve so bile večinoma nekrvave: moka, vino, sadeži. Še v pozni rimski dobi se je ohranil običaj, da je moral državnemu uradniku, kadar je daroval bogovom, zaklicati tovariš: „Hoc age!“, opominjajoč ga, naj pazi in naj misli le na daritev in na nič drugega. V kapitolijskem muzeju se vidi relief, ki kaže imperatorja pri daritvi: Tuniko si je potegnil čez glavo, da ne bi nič motilo njegovega pogleda.